

ВІДГУК

офіційного опонента, дійсного члена (академіка) НАПН України,
доктора педагогічних наук, професора
Носка Миколи Олексійовича

на дисертацію Довгань Надії Юріївни
«Теоретичні і методичні основи виховання фізичної культури студентів
вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової
роботи»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
у спеціалізовану вчену раду Д 26.454.01
в Інституті проблем виховання НАПН України
зі спеціальностей: 13.00.07 – теорія та методика виховання,
13.00.02 – теорія та методика навчання
(фізична культура, основи здоров'я)

Дослідження проблеми виховання фізичної культури студентів закладів вищої освіти (ЗВО), незважаючи на тривалу історію їх вивчення, не тільки не втрачає своєї актуальності, а й набуває нової значущості на сучасному етапі розвитку педагогічної науки. У дисертаційній роботі Н.Ю. Довгань проблема виховання фізичної культури студентів ЗВО у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи піднімається з рівня її традиційного вивчення в системі застосування фізичного виховання у ЗВО на рівень єдності традиційних та інноваційних форм і методів виховання фізичної культури студентської молоді, які б забезпечували формування і розвиток духовних надбань як домінантних і вирішальних для розвитку ціннісної системи молодого людини, основу котрої складає фізична культура.

Проблематика дисертаційного дослідження має високу значущість для педагогічної практики, оскільки на сучасному етапі розвитку системи освіти суспільство очікує від педагогічної науки дієвої допомоги у забезпеченні процесу формування у студентів потягу до здорової життєдіяльності, задоволення потреб у самопізнанні та фізичному самовдосконаленні.

Свідченням актуальності дисертаційної роботи є й те, що проведене дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної

роботи лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання НАПН України і є складовою планових тем «Організаційно-педагогічні умови фізичного виховання учнів у позакласній роботі загальноосвітніх навчальних закладах» (державний реєстраційний номер № 0111U000162), «Військово-патріотичне виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів у позакласній роботі» (державний реєстраційний номер № 0114U002141).

Мету своєї роботи авторка вбачає, в тому, що на основі аналізу наукових джерел та педагогічної практики теоретично обґрунтувати, спроектувати та визначити ефективність педагогічної системи виховання фізичної культури студентів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи ЗВО.

Аналіз дисертаційної роботи показав обґрунтованість наукових положень дослідження, вірогідність отриманих результатів і висновків, зроблених на їх основі, які забезпечуються використанням потужної теоретико-методологічної основи, до якої, у першу чергу, ввійшли положення особистісно орієнтованого, діяльнісно орієнтованого, системного та середовищного підходів, а також теоретичні уявлення про фізичну культуру.

Відзначимо, що дисертаційна робота Н. Ю. Довгань демонструє новий підхід до виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи. У роботі представлено ґрунтовний аналіз теоретико-методологічних підходів до вивчення проблеми, показано, що ефективне виховання фізичної культури студентів ЗВО можливе саме у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи. Викликає повагу коректне ставлення авторки до попередніх наукових надбань, високий професійний рівень їх аналізу та узагальнення, широта й всебічність охоплення проблеми.

Результатами проведених досліджень, що містять наукову новизну, слід визнати такі положення дисертації:

Уперше здійснено цілісний теоретичний аналіз проблеми виховання фізичної культури студентів ЗВО у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи та обґрунтовано концептуальні основи цього процесу; теоретично обґрунтовано та спроектовано педагогічну систему виховання фізичної культури студентів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи ЗВО та психолого-педагогічні умови її ефективної реалізації; схарактеризовано специфіку та дидактичні основи фізичного виховання студентської молоді у поза аудиторній спортивно-масовій роботі закладу ЗВО; визначено критерії (розумовий, емоційно-ціннісний, рухово-діяльнісний) з відповідними показниками (знання у сфері фізичної культури, інформаційна потреба щодо обізнаності з фізичної культури та спорту, розвиток рухового інтелекту (здібності до тонких моторних рухів); позитивне емоційно-забарвлене ставлення до занять з фізичного виховання, потреба у фізичному самовдосконаленні, цілеспрямованість у спортивно-масовій діяльності; рухова активність протягом тижня, змагальна діяльність та активне дозвілля та рівні (високий, достатній, середній, низький) вихованості фізичної культури студентів;

уточнено сутність поняття «фізична культура особистості студента», що розглядається як умотивована потреба та здатність особистості до фізичного самовдосконалення, спрямована на її різнобічний і гармонійний розвиток, що охоплює всю сукупність фізичних, психічних, морально-вольових і духовних властивостей, які вона одержує на заняттях з фізичної культури у ЗВО; уточнено структуру «фізичної культури особистості студента» (когнітивний, емоційно-ціннісний, поведінково-діяльнісний компоненти);

подальшого розвитку дістали положення про сутність виховання фізичної культури студентської молоді, закономірності та психолого-педагогічні чинники цього процесу; зміст, форми і методи організації і здійснення позааудиторної спортивно-масової роботи у ЗВО, що має на меті виховання фізичної культури студентів.

Логічно побудованою та достатньо обґрунтованою є структура дисертації, яка представлена вступом, шістьма розділами, висновками, списком використаних джерел і додатками. Привертає увагу те, що зміст кожного розділу чітко підпорядкований меті та завданням дослідження.

Важливим внеском у вивчення виховання фізичної культури студентів ЗВО у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи є високий рівень її категоріального опрацювання.

Представлена у роботі стратегія виховання фізичної культури, як цілісний психолого-педагогічний феномен, реалізується через створення структурної моделі фізичної культури, що дає змогу оптимізувати процес фізичного виховання у ЗВО за допомогою впровадження у навчальний процес нових засобів, методів і технологій фізичного виховання. Розроблена авторкою структура базових чинників та закономірностей формування фізичної культури студентів ЗВО у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи розкриває провідні ідеї виховання фізичної культури студентів ЗВО.

Текст дисертації характеризується послідовним, логічним викладенням матеріалу, вдалим поєднанням теоретичного обґрунтування та емпіричної перевірки представлених наукових положень.

Надійність і валідність результатів забезпечена адекватним методологічним обґрунтуванням вихідних положень, відповідністю методів дослідження його меті і завданням.

Результати дисертаційного дослідження широко впроваджені у навчальний процес: державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Київського національного торговельно-економічного університету, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Бердянського державного педагогічного університету, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Київської державної

академії водного транспорту імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного, Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Новокаховського гуманітарного інституту вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», що підтверджено відповідними довідками.

Вивчення тексту дисертації, автореферату та публікацій авторки за темою дисертації дозволяє зробити висновок, що робота, представлена на розгляд, має наукову новизну, теоретичну і практичну цінність.

Наукова новизна отриманих результатів є достатньо обґрунтованою.

Безсумнівною є й теоретична значущість дослідження. Вона полягає у розкритті сучасних теоретичних засад фізичного виховання студентів у ЗВО; встановленні зв'язку феномену фізичної культури особистості з базовими поняттями; систематизації базових принципів, чинників і закономірностей фізичного виховання; розробці стратегії виховання фізичної культури студентів ЗВО у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

Безпосереднє практичне значення одержаних результатів полягає у розробці: діагностувальної процедури для вимірювання відповідних компонентів виховання фізичної культури; методики функціональної тренінгової системи. Матеріали дослідження покладено в основу навчально-методичних посібників: «Рухливі ігри», «Фізичне самовдосконалення студентів», «Фізичне виховання. Фітнес» (у співавторстві); авторських курсів: «Фізичне виховання. Волейбол», «Фізичне виховання. Аеробіка», «Фізичне виховання. Ритмічна гімнастика» (у співавторстві), «Фізичне виховання. Пілатес», «Фізичне виховання. Бодіфітнес». Отже, результати дисертаційної роботи можуть знайти своє практичне застосування у змістовому наповненні функціонування освіти.

Результати дисертації відображено у 58 наукових та навчально-методичних працях, з них: 1 монографія (одноосібна), 3 навчальних посібники (у співавторстві), 5 методичних рекомендацій, 49 статей у наукових фахових виданнях, у тому числі 8 статей у закордонних фахових виданнях та фахових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 31 стаття у фахових виданнях України, 10 статей в інших наукових виданнях.

Рецензована робота ілюстрована таблицями і рисунками, що дозволяє авторці унаочнити отримані результати дослідження. Результати дослідження досить широко апробовані та впроваджені, повністю викладені у значній кількості публікацій, які за своїм науковим рівнем відповідають вимогам МОН України й опубліковані у фахових та наукометричних виданнях. Зміст положень автореферату є ідентичним основним положенням дисертації, його оформлення відповідає вимогам МОН України.

На підставі аналізу дисертаційного тексту можна констатувати досягнення дисертанткою загальної мети дослідження, підтвердження гіпотез та повну реалізацію сформульованих у ньому завдань.

Поданий у дисертації матеріал, його педагогічний аналіз та інтерпретація, вичерпні висновки не викликають заперечень, разом із тим необхідно зупинитися на окремих зауваженнях щодо її змісту.

1. Відповідно до проблематики фізкультурної освіти студентів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи дисертантка визначила предметом методологічної рефлексії різноманітні підходи та концепції, як от: особистісно орієнтований, діяльнісно орієнтований, системний, середовищний, наголошуючи, що невирішеними залишаються питання розвитку соціальної активності студентської молоді, її самоактуалізації, проте не зазначила, як ці питання розглядаються у кожному з підходів.

2. У переліку умовних позначень та по тексту зустрічається стара назва «Вищий навчальний заклад» (ВНЗ) за новим стандартом тепер «Заклад вищої освіти»

(ЗВО). Хоч temu було затверджено та закоординовано в 2012 р., тобто за старими вимогами.

3. Є неточності в назвах структурних елементів автореферату та дисертації (згідно до вимог ДСТУ 8302:2015):

а) Обґрунтування вибору теми дослідження, а треба Актуальність теми;

б) Практичне значення одержаних результатів, а треба Практичне значення отриманих результатів;

в) Апробація результатів дослідження, а треба Апробація результатів дисертації.

4. Варто було б ширше описати за допомогою яких методів дослідження вирішувались ті чи інші завдання.

5. Потребують деталізації твердження авторки про виховання фізичної культури студентів у процесі використання різних видів фізкультурної діяльності, що дозволило б більш повно розкрити зміст позааудиторної роботи у ЗВО.

6. У дисертаційному дослідженні отримано значні емпіричні дані, проте, на нашу думку, недостатньо використано методи їх статистичного та математичного аналізу.

7. У представлений роботі в експериментальній програмі використовується значне розмаїття психолого-педагогічних технологій. Можливо, було б доречним зменшити їх кількість за рахунок підвищення якості деяких з них.

8. Вагомий експериментальний матеріал, що поданий в дисертації, в авторефераті можна було б представити більш детально.

9. У таблицях дисертації бажано надавати відмінності науково-статистичного рівня по кожному з критеріїв.

10. Як побажання на майбутнє, вважаємо за доцільне подальше дослідження виховання фізичної культури студентів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

Утім, наявні у роботі недоліки принципово не знижують якості дисертаційного дослідження, яке можна розцінювати як завершену наукову

працю з можливістю практичного застосування її результатів. Логічність, обґрунтованість і послідовність висвітлення результатів свідчать про досягнення поставленої мети й успішне розв'язання поставлених завдань.

На підставі зазначеного можна стверджувати, що дисертаційна робота Н.Ю. Довгань є актуальним, завершеним самостійним дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності вирішують важливу наукову проблему педагогічної науки - виховання фізичної культури студентів ЗВО у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи.

Вважаємо, що дисертаційна робота «Теоретичні і методичні основи виховання фізичної культури студентів вищих навчальних закладів у процесі позааудиторної спортивно-масової роботи» повністю відповідає вимогам МОН України, зокрема п. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р № 567 зі змінами, внесеними згідно з 7 постановою Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2015 р. № 656 до докторських дисертацій, а її авторка – Довгань Надія Юріївна - заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальностей: 13.00.07 – теорія та методика виховання; 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я).

Офіційний опонент:
дійсний член (академік) НАПН України,
заслужений діяч науки і техніки України,
доктор педагогічних наук, професор,
ректор Національного університету
«Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка

Засвідчує
підпис М.О. Носка
начальник відділу кадрів

М.О. Носко